

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ

**Методичні вказівки до проведення контроль-кологвіумів, практичних,
самостійних робіт для студентів спеціальності 8.04010606 «Заповідна
справа»**

Харків – 2016

УДК 502.17: 349.6(075.8)
ББК 20.18лбяр73
Ю 68

Рецензенти:

І. М. Коваль – канд. с.-г. наук, ст. наук. співробітник, провідний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту лісового господарства і агролісомеліорації ім. Г. М. Висоцького;

А. В. Шимілова – начальник відділу рекреації та екологічної освіти НПП «Слобожанський».

*Затверджено до друку рішенням Вченої ради Харківського
національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № від)*

Ю 68 Правове забезпечення заповідної справи : методичні вказівки до проведення контроль-колоквиумів, практичних, самостійних робіт для студентів спеціальності 8.04010606 «Заповідна справа» / Х. : – ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. Назвіть 59 с.

Укладачі: доцент, к. с-г. наук **Гололобова О. О.**,
доцент, к. геогр.наук **Максименко Н. В.**

УДК 502.17: 349.6(075.8)
ББК 20.18лбяр73

© Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2016
© О.О. Гололобова, Н. В. Максименко, 2016
© Дончик І. М., Макет обкладинки., 2016

ЗМІСТ

Передмова	4
Розділ 1. Міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій	6
Практична робота №1	6
Практична робота №2	10
Розділ 2. Нормативно-правові акти України щодо природоохоронних територій	13
Контроль-колоквіум №1	18
Контроль-колоквіум №2	24
Практична робота №3	28
Контрольні завдання	45

ПЕРЕДМОВА

Курс «Правове забезпечення заповідної справи» є вибірковим для студентів спеціальності 8.04010606 «Заповідна справа».

Метою курсу є формування цілісного еколого-правового мислення майбутніх фахівців з заповідної справи, необхідного для прийняття правових, обґрунтованих рішень з охорони, збереження, запобігання, обмеження та усунення шкоди природоохоронним територіям України на благо нинішнього і майбутніх поколінь.

Навчальна дисципліна містить 2 кредити, складається з двох розділів; загальна кількість навчання складає 72 години з таким розподілом: лекції – 18 годин, практичні й семінарські заняття – 18 годин, самостійна робота – 36 годин.

Завдання: оволодіння системою правового регулювання природоохоронними територіями України, необхідною для прийняття правових, обґрунтованих рішень на різних ієрархічних рівнях.

У результаті проведення контроль-колоквіумів, практичних, самостійних робіт студент повинен **знати:**

- міжнародні зобов'язання України щодо природоохоронних територій;
- поняття та правова класифікація територій і об'єктів ПЗФ;
- порядок створення та оголошення об'єктів ПЗФ;
- економічне забезпечення організації та функціонування природно-заповідного фонду;
- форми власності на території, об'єкти ПЗФ та види їх використання;
- правовий режим природних заповідників;
- правовий режим біосферних заповідників;
- правовий режим національних природних парків;
- правовий режим регіональних ландшафтних парків;
- правовий режим пам'яток природи та заповідних урочищ;
- правовий режим ботанічних садів та дендрологічних парків;

правовий режим зоологічних парків;
правовий режим парків-пам'яток садово-паркового мистецтва;
охорона територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
правові засади збереження та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного й рослинного світу;
кадастри природних ресурсів, територій та об'єктів природно-заповідного фонду;
порядок ведення Червоної книги України;
правові засади визначення природних рослинних угруповань, які підлягають включенню до Зеленої книги України;
порядок ведення Зеленої книги України;
принципи формування, використання та збереження екомережі;
порядок включення територій до екомережі;
режими охорони елементів екомережі;
право власності на об'єкти екомережі;
що таке екологічне правовідношення і які їхні види;
форми відповідальності за порушення екологічного законодавства.

вміти: використовувати сукупність норм та принципів, необхідних для регулювання стосунків у сфері природоохоронних територій та об'єктів ПЗФ тощо;

- встановлювати факти правопорушень режимів природоохоронних територій та об'єктів ПЗФ, визначати заходи відповідальності винних.

Методичні вказівки містять програму курсу «Правове забезпечення заповідної справи», перелік питань до контроль-кологвіумів. Тематика та кількість практичних і самостійних робіт відповідає програмі навчальної дисципліни, яка передбачає **чотири** тижневих години для денної форми навчання, з яких дві години аудиторних, дві години самостійної роботи студента.

РОЗДІЛ 1. МІЖНАРОДНІ ЗОБОВ'ЯЗАННЯ УКРАЇНИ ЩОДО ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Мета, завдання дисципліни «Правове забезпечення заповідної справи».

Аналіз міжнародних документів з метою визначення політики, тенденцій, методів і заходів збереження природоохоронних територій

Конвенція про охорону всесвітньої культурної та природної спадщини. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів. Конвенція про біологічне різноманіття. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі. Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин. Конвенція про охорону та відтворення транскордонних водостоків та міжнародних озер. Європейська ландшафтна конвенція.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 1

АНАЛІЗ ЧИННИХ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ ДОГОВОРІВ УКРАЇНИ З ПИТАНЬ ФОРМУВАННЯ І ФУНКЦІОНУВАННЯ БІОСФЕРНИХ РЕЗЕРВАТИВ, ТРАНСКОРДОННИХ ПРИРОДНИХ ТЕРИТОРІЙ, ЩО ОСОБЛИВО ОХОРОНЯЮТЬСЯ

Відповідно до статті 9 Конституції України чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України. Положення має велике значення для входження України у світове співтовариство. Воно свідчить про те, що міжнародно-правові норми проголошуються обов'язковими поряд із національним законодавством і застосовуються у порядку, передбаченому для норм національного законодавства (ст.19.1 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року). Якщо міжнародним договором України, який набрав чинності в установленому порядку, встановлено інші

правила, ніж ті, що передбачені у відповідному акті законодавства України, то застосовуються правила міжнародного договору (ст. 19.2 Закону України «Про міжнародні договори України» від 29 червня 2004 року). Тобто чинне законодавство України передбачає пріоритет міжнародних правових актів, ратифікованих Україною, і передбачає їх імплементацію як складової законодавства України.

Україна підписала або приєдналася до низки міжнародних конвенцій та угод, що стосуються охорони та збереження біорізноманіття, зокрема Бернської, Бонської, Вашингтонської (CITES), Рамсарської та інших.

Мета: аналіз чинних міжнародно-правових договорів України з питань формування і функціонування біосферних резерватів, транскордонних природних територій, що особливо охороняються.

Завдання № 1. Конвенція про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини.

Коротка назва.

Статус.

Мета Конвенції.

Природні критерії.

Порядок реалізації Конвенції.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Завдання № 2. Конвенція про біологічне різноманіття.

Статус.

Характеристика основних положень конвенції, яка включає мету та огляд основних зобов'язань держав.

Порядок реалізації Конвенції.

Поправки, протоколи.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Завдання № 3. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів.

Статус.

Коротка назва.

Географічні межі.

Мета Конвенції:

Зобов'язання.

Поправки, протоколи.

Імплементация на національному рівні.

Порядок надання статусу водно-болотних угідь міжнародного значення в Україні.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Органи, що діють у межах міжнародно-правового акту.

Завдання № 4. Конвенція про охорону мігруючих видів диких тварин

Коротка назва.

Статус.

Мета Конвенції.

Характеристика основних зобов'язань держав.

Порядок реалізації Конвенції.

Поправки, протоколи.

Імплементация на національному рівні.

Завдання № 5. Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі

Статус.

Мета Конвенції.

Зобов'язання.

Порядок реалізації Конвенції.

Поправки, протоколи.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Завдання № 6. Конвенція про захист Чорного моря від забруднення.

Статус.

Мета Конвенції.

Зобов'язання.

Порядок реалізації Конвенції.

Поправки, протоколи.

Імплементація на національному рівні.

Завдання № 7. Конвенція про охорону та відтворення транскордонних водостоків та міжнародних озер.

Статус.

Мета Конвенції.

Зобов'язання.

Порядок реалізації Конвенції.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Органи, що діють у рамках міжнародно-правового акту

Завдання № 8. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття.

Статус.

Мета стратегії.

Зобов'язання.

Порядок реалізації стратегії.

Імплементація на національному рівні.

Завдання № 9. Європейська ландшафтна конвенція.

Статус.

Мета Конвенції.

Зобов'язання.

Порядок реалізації Конвенції.

Реалізація положень Конвенції в Україні.

Органи, що діють у межах міжнародно-правового акту.

Завдання 10. Стратегічний план розвитку біорізноманіття 2011 – 2020 рр., включаючи мету щодо біорізноманіття прийнятий в Айті. (План був прийнятий у межах Конвенції про біологічне різноманіття).

Які цілі для України, як сторони Конвенції про біологічне різноманіття, визначені в Стратегічному плані розвитку біорізноманіття 2011 – 2020 рр., прийнятому в Айті?

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 2

ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КАТЕГОРІЙ ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ МСОП ТА ПРИЙНЯТОЇ В УКРАЇНІ

Завдання. Міжнародний союз охорони природи (МСОП) визначає 6 категорій захищених територій. Наведіть категорії МСОП природоохоронних територій; проведіть аналіз відповідності категоріям МСОП природоохоронних територій України, що визначені законом України «Про природно-заповідний фонд», а також Водним, Лісовим, Земельним Кодексами, законом України «Про екомережу України» тощо (таблиця 2.).

Таблиця 2. Порівняльна характеристика категорій природоохоронних територій МСОП та прийнятої в Україні

Категоризація природоохоронних територій МСОП	Категоризація територій та об'єктів природно- заповідного фонду України	Категоризація природоохоронних територій України, що визначені Водним, Лісовим, Земельним Кодексами, законом України «Про екомережу України»
--	--	---

Основна література:

1. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / за заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.
2. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. / О. М. Шуміло, В. А. Зуєв, І. В. Бригадир та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2013 – 432 с.
3. Екологічне право України : підруч. [для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.

Допоміжна література:

1. Довідник чинних міжнародних договорів України у сфері охорони довкілля / Кол.авт. Андрусевич А., Андрусевич Н., Козак З. – Львів. – 2009. – 203 с.
2. Сафонов А. І. Проблеми екомережі: навчально-методичний посібник / укл.: А. І. Сафонов. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 377 с.

Інформаційні ресурси:

1. Веб-сторінка Рамсарської конвенції / Інформаційний ресурс:
<http://www.ramsar.org>
2. Веб-сторінка про всесвітню спадщину / Інформаційний ресурс:
<http://whc.unesco.org>
3. Веб-сторінка Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори / Інформаційний ресурс: <http://www.cites.org>
4. Веб-сторінка Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин / Інформаційний ресурс: <http://www.cms.int/>
5. Веб-сторінка Конвенції про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ їх існування в Європі / Інформаційний ресурс:
<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/conventions/bern/>
6. Веб-сторінка Європейської ландшафтною конвенції /
<http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/Conventions/Landscape/>

Міжнародні договори України:

- 1.** Конвенція про біологічне різноманіття (прийнято 5.06.1992 р., у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія), ратифіковано Україною 29.11.1994 р.).
- 2.** Конвенція про охорону дикої флори та фауни і природних середовищ існування в Європі (Бернська конвенція) (прийнято 19.09.1979 р., у м. Берн (Швейцарія), ратифіковано Україною 29.10.1996 р.).
- 3.** Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовища існування водоплавних птахів (Рамсарська конвенція) (прийнято 2.02.1971 р., у м. Рамсар (Іран), ратифіковано Україною 29.10.1996 р.).
- 4.** Конвенція про збереження мігруючих видів диких тварин (Боннська конвенція) (прийнято 23.06.1979 р., у м. Бонн (Німеччина), ратифіковано Україною 19.03.1999 р.).
- 5.** Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES, Вашингтонська конвенція) (прийнято 3.03.1973 р., у м. Вашингтон (США), ратифіковано Україною 14.05.1999 р.).
- 6.** Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів (прийнято 16.06.1995 р., у м. Гаага (Нідерланди), ратифіковано Україною 4.07.2002 р.).
- 7.** Декларація Ріо-де-Жанейро з навколишнього середовища та розвитку (прийнято 14.06.1992 р., у м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія), ратифікації не потребує.
- 8.** Європейська ландшафтна конвенція (прийнято 20.10.2000 р., у м. Флоренція (Італія), ратифіковано Україною 7.09.2005 р.).
- 9.** Рамкова конвенція про охорону та сталий розвиток Карпат (прийнято 22.05.2003 р., у м. Київ (Україна), ратифіковано Україною 7.04.2004 р.).
- 10.** Угода про збереження кажанів в Європі (Закон про приєднання від 14.05.1999 р.).

- 11.** Угода про збереження популяцій європейських кажанів (прийнято 4.12.1991, у м. Лондон (Великобританія), ратифіковано Україною 14.05.1999 р.).
- 12.** Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів ратифіковано Законом (від 04.07.2002 р., № 62-IV).
- 13.** Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття (прийнято 25.10.1995, у м. Софія (Болгарія), ратифіковано Україною 14.05.1999 р.).

РОЗДІЛ 2. НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ УКРАЇНИ ЩОДО ПРИРОДООХОРОННИХ ТЕРИТОРІЙ

Закони

Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 26 червня 1991 року, № 1268-XII). Правові, економічні та соціальні засади організації охорони навколишнього природного середовища, зокрема: основні принципи охорони, право власності на природні ресурси, об'єкти правової охорони навколишнього природного середовища, екологічні права й обов'язки громадян, повноваження державних органів, моніторинг, прогнозування, облік та інформування, проведення екологічної експертизи, стандартизацію та нормування; контроль і нагляд у галузі охорони навколишнього природного середовища, регулювання використання природних ресурсів, економічні механізми для забезпечення охорони навколишнього природного середовища, заходи щодо забезпечення екологічної безпеки; природні території та об'єкти, що підлягають особливій охороні, надзвичайні екологічні ситуації; відповідальність за порушення законодавства, міжнародні відносини в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (закон про ПЗФ) (від 16.06.1992 № 2456-12). Правові основи організації, охорони, ефективного

використання природно-заповідного фонду України, відтворення його природних комплексів та об'єктів.

Природно-заповідний фонд як національне надбання, щодо якого встановлюється особливий режим збереження, відтворення та використання. Класифікація територій та об'єктів природно-заповідного фонду України, форми власності, основні засоби їх збереження, види використання. Правовий режим природних територій, що особливо охороняються. Управління в галузі використання й охорони територій і об'єктів природно-заповідного фонду. Ведення державного кадастру території і об'єктів природно-заповідного фонду.

Закон України «Про тваринний світ» (від 13.12.2001 № 2894-14). Правові засади в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу. Об'єкт регулювання та його законодавчі засади, права власності щодо тваринного світу, основні вимоги та принципи охорони, невиснажливого використання й відтворення тваринного світу, права та обов'язки громадян, повноваження державних органів у галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу. Організація та ведення моніторингу тваринного світу.

Закон України «Про рослинний світ» (від 9.04.1999 № 591-XIV). Повноваження органів державної влади щодо питань охорони та ведення обліку цінних об'єктів рослинного світу та його кадастру, обов'язки користувачів щодо ресурсів рослинного світу, питання моніторингу й збереження рослинного світу.

Закон України «Про Червону книгу України» (від 07.02.2002 № 3055-14). Збереження та відтворення рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тваринного й рослинного світу. Охорона видів, моніторинг за станом популяцій. Ведення Червоної книги України. Національна комісія з питань Червоної книги України.

«Лісовий кодекс України» (від 8.02.2006, № 3404-IV). Правові засади ведення лісового господарства в Україні. Права власності на ліси, державне регулювання та управління у сфері лісових відносин, основні завдання та зміст організації лісового господарства, функціональний поділ лісів, використання й відновлення лісів, а також державний кадастр та облік лісів, моніторинг стану

лісів та їх сертифікацію, механізми зміни цільового призначення лісових ділянок, охорони лісів і збереження лісового біорізноманіття, фінансування лісового господарства, відповідальність за порушення лісового законодавства, використання міжнародних договорів, які стосуються ведення лісового господарства.

«Земельний кодекс України» (від 25.10. 2001 року, № 2768-III) та «Водний кодекс України» (від 6.06.1995 року, № 213/95-ВР). Правові засади використання земельних і водних ресурсів, державні кадастри, облік, моніторинг, охорона.

Підзаконні акти й інші нормативно-правові джерела екологічного права відносно територій і об'єктів, що охороняються

Постанови Верховної Ради України «Про програму перспективного розвитку заповідної справи в Україні» (від 22.09.1994 р.), «Про основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки» (від 05.03.1998 р.).

Указ Президента України № 611/2009 «Про додаткові заходи щодо розвитку природно-заповідної справи в Україні».

Постанови Кабінету Міністрів України «Про порядок ведення державного кадастру тваринного світу» (1994 р.) та «Про затвердження Порядку ведення державного обліку і кадастру рослинного світу» (2006 р.). Державні кадастри як систематизована сукупність відомостей про географічне поширення видів (груп видів) тварин і рослин, їх чисельність і стан, характеристики середовища їх перебування й сучасного господарського використання, а також інших даних, необхідних для забезпечення охорони й раціонального використання об'єктів рослинного й тваринного світу. Організація ведення кадастрів рослинного й тваринного світу, координація діяльності, пов'язаної з виконанням цих робіт, зберіганням кадастрової інформації та її публікація. Державний облік і ведення кадастрів.

Постанови Кабінету Міністрів України: «Про Концепцію збереження біологічного різноманіття України» (1997 р., № 439), «Про затвердження Положення про регіональні кадастри природних ресурсів» (2001 р., №1781),

«Порядок надання водно-болотним угіддям статусу водно-болотних угідь міжнародного значення» (2002 р., № 1287) як законодавчі засади збереження біорізноманіття України.

«Положення про Зелену книгу України» (затверджене постановою Кабінету Міністрів України № 1286 від 29 серпня 2002 р). Зелена книга як основа обґрунтування охоронних заходів щодо збереження, відтворення та використання включених до неї природних рослинних угруповань. Визначення природних рослинних угруповань, які підлягають включенню до Зеленої книги України. Охорона рослинних угруповань. Ведення Зеленої книги.

Накази Міністерства екології та природних ресурсів України, що стосуються питань збереження, управління та моніторингу природних екосистем і природних видів тварин і рослин, зокрема «Положення про Проект організації території біосферного заповідника та охорони його природних комплексів» (2005 р. № 245, у редакції наказу Міністерства екології та природних ресурсів України від 21.08.2014 № 273), «Положення про Проект організації території національного природного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів і об'єктів», «Положення про Проект організації території регіонального ландшафтного парку, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних комплексів» (2005 р. № 245).

«Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005 – 2025 роки» (розпорядження Кабінету Міністрів України від 22.09.2004 р., № 675-р), яке зазначає необхідність проведення інвентаризації, таксономічних досліджень та організації постійних спостережень і моніторингу за станом видів і популяцій, у тому числі ключових і фонових видів.

Екологічна мережа України

Закон України «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки» (від 21.09.2000 р.).

Загальнодержавна програма формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки в контексті вимог щодо подальшого опрацювання, удосконалення та розвитку екологічного законодавства України, а також

відповідно до рекомендацій «Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття» (1995 р.) щодо питання формування Всеєвропейської екологічної мережі як єдиної просторової системи територій країн Європи з природними або частково зміненими ландшафтами.

Основні завдання щодо створення екомережі в Україні, категорії елементів екомережі та категорії земель, на основі яких вона створена, заходи щодо створення екологічної мережі. Організація спільних транскордонних елементів національної екологічної мережі та Всеєвропейської екологічної мережі. Механізми реалізації програми, включаючи нормативно-правове, фінансове, наукове та організаційне забезпечення. Етапи впровадження, соціальні, економічні та екологічні результати втілення програми.

Закон України «Про екологічну мережу України» (від 24.06.2004 р.). Завдання закону «Про екологічну мережу України». Принципи формування, використання та збереження екомережі, організація державного управління. Право власності на об'єкти екомережі. Механізми наукового забезпечення створення екомережі, проектування екомережі, схеми формування екомережі, порядок включення територій до неї, режими охорони елементів екомережі, моніторинг її стану, джерела фінансування. Створення й охорона об'єктів екомережі міжнародного значення.

Підзаконні акти й інші нормативно-правові акти відносно екологічної мережі України

Постанови Кабінету Міністрів України: «Про утворення Координаційної ради з питань формування національної екологічної мережі» (від 29 листопада 2001 р. № 1603), «Про затвердження нового складу Координаційної ради з питань формування національної екологічної мережі», (від 15 серпня 2012 р. № 755).

Накази Міністерства екології та природних ресурсів України, зокрема «Методичні рекомендації щодо розроблення регіональних та місцевих схем екомережі» (13.11.2009, № 604). Рекомендований склад і зміст схеми екомережі. Рекомендовані етапи виконання робіт з розроблення схеми екомережі. Наукові

критерії відбору територій для внесення до структурних елементів екомережі та переліків територій і об'єктів екомережі.

Загальна характеристика юридичної відповідальності за порушення законодавства про природно-заповідний фонд.

Дисциплінарна відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд. Види правопорушень, за які передбачена адміністративна та кримінальна відповідальність. Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення.

Контроль-кологвіум № 1

1. Назвіть завдання законодавства України про природно-заповідний фонд України.
2. Розкрийте систему законодавства України про природно-заповідний фонд.
3. Назвіть класифікацію територій та об'єктів природно-заповідного фонду України.
4. Які форми власності існують на території та об'єкти природно-заповідного фонду?
5. Назвіть правові засади функціонування територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
6. Які правові вимоги щодо охорони територій та об'єктів, що мають особливу екологічну, наукову, естетичну, господарську, а також історико-культурну цінність.
7. Дайте визначення поняття «землі природно-заповідного фонду».
8. Назвіть правові засади щодо забезпечення збереження територій та об'єктів природно-заповідного фонду.
9. Які види використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлені законодавством України?

10. Які правові вимоги щодо здійснення спеціального використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
11. Які права мають громадяни України з питань охорони та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
12. Які правові засади здійснення управління територіями й об'єктами природно-заповідного фонду?
13. Які правові основи регулювання участі в управлінні територіями та об'єктами природно-заповідного фонду об'єднаннями громадян, статутами яких передбачена діяльність у галузі охорони навколишнього природного середовища?
14. Дайте визначення поняття «режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду».
15. Який правовий статус природних заповідників?
16. Що є основними завданнями природних заповідників?
17. Які правові вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів природних заповідників?
18. Який правовий статус біосферних заповідників?
19. Що є основними завданнями біосферних заповідників?
20. Яке правове регулювання структури території та правові особливості управління біосферними заповідниками?
21. Який правовий статус національних природних парків?
22. Що є основними завданнями національних природних парків?
23. Яке правове регулювання структури території та правові вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів національних природних парків?
24. Який правовий статус регіональних ландшафтних парків?
25. Що є основними завданнями регіональних ландшафтних парків?
26. Яке правове регулювання структури території та правові вимоги щодо охорони природних комплексів та об'єктів регіональних ландшафтних парків?
27. Який правовий статус заказників?

28. Які основні вимоги щодо режиму заказників?
29. Який правовий статус пам'яток природи?
30. Які основні вимоги щодо режиму пам'яток природи?
31. Який правовий статус заповідних урочищ?
32. Які основні вимоги щодо режиму заповідних урочищ?
33. Який правовий статус ботанічних садів?
34. Яке правове регулювання структури території та правові вимоги щодо режиму ботанічних садів?
35. Який правовий статус дендрологічних парків?
36. Що є основними завданнями дендрологічних парків?
37. Які правові вимоги щодо режиму дендрологічних парків?
38. Який правовий статус зоологічних парків?
39. Що є основними завданнями зоологічних парків?
40. Яке правове регулювання структури території та правові вимоги щодо режиму зоологічних парків?
41. Який правовий статус парків-пам'яток садово-паркового мистецтва?
42. Яке завдання встановлено для парків-пам'яток садово-паркового мистецтва?
43. Яке правове регулювання структури території та правові вимоги щодо режиму парків-пам'яток садово-паркового мистецтва?
44. Яке правове регулювання створення охоронних зон територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
45. Які правові вимоги щодо режиму охоронних зон територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
46. Які правові засади забезпечення організації наукових досліджень на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду?
47. Яке правове регулювання щодо Літопису природи територій та об'єктів природно-заповідного фонду України?
48. Які правові засади економічних засобів забезпечення організації і функціонування природно-заповідного фонду та економічного обґрунтування й оцінка територій та об'єктів ПЗФ України?

49. Яке правове регулювання фінансування заходів, пов'язаних із функціонуванням територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
50. Яке правове регулювання щодо власних коштів об'єктів природно-заповідного фонду?
51. Яке правове регулювання формування екологічних фондів об'єктів природно-заповідного фонду?
52. Які правові засади надання податкових та інших пільг?
53. Які правові засади порядку створення й оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
54. Яке правове регулювання щодо державного кадастру територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
55. Які правові засади організації охорони територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
56. Які правові засади щодо повноважень служби державної охорони природно-заповідного фонду України?
57. Яке правове регулювання соціально-правового захисту посадових осіб служби державної охорони природно-заповідного фонду України?
58. Які правові засади здійснення державного контролю за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
59. Які правові засади здійснення громадського контролю за додержанням режиму територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
60. Які види відповідальності передбачені за порушення законодавства про природно-заповідний фонд?
61. Які правові засади здійснення міжнародного співробітництва в галузі охорони і використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду?
62. Розкрийте систему законодавства України про тваринний світ.
63. Назвіть завдання законодавства України про тваринний світ.
64. На які об'єкти тваринного світу поширюється дія Закону про тваринний світ?
65. Які форми власності існують на об'єкти тваринного світу?

66. Які основні вимоги та принципи охорони, раціонального використання і відтворення тваринного світу?
67. Які права мають громадяни України з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу?
68. Які обов'язки покладаються на громадян з питань охорони, використання і відтворення тваринного світу?
69. Назвіть систему органів державного управління, що здійснюють управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу, та їх повноваження.
70. Які правові засади використання об'єктів тваринного світу?
71. Які правові вимоги щодо здійснення такого виду спеціального використання тваринного світу, як мисливство?
72. Назвіть об'єкти рибальства, порядок надання у користування рибогосподарських водних об'єктів, вимоги щодо ведення рибного господарства, що встановлені Законом про тваринний світ.
73. Які правові вимоги щодо добування (придбання) диких тварин з метою їх утримання і розведення у напіввільних умовах чи в неволі?
74. Які правові засади регулювання чисельності диких тварин?
75. Які правові вимоги щодо забезпечення охорони тваринного світу?
76. Яка правова база для проведення наукових досліджень у галузі охорони тваринного світу?
77. Які правові засади забезпечення охорони тваринного світу на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду України?
78. Яким чином забезпечується охорона, використання і відтворення рідкісних та таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів тварин?
79. Що є основними завданнями моніторингу, державного обліку і державного кадастру тваринного світу?
80. Які види відповідальності передбачені за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення тваринного світу?
81. Розкрийте систему законодавства України про рослинний світ.

82. Назвіть завдання законодавства України про рослинний світ.
83. Які основні вимоги до охорони, використання та відтворення рослинного світу?
84. Які права мають громадяни України з питань охорони, використання і відтворення рослинного світу?
85. Назвіть систему органів державного управління, що здійснюють управління та регулювання у галузі охорони, використання і відтворення рослинного світу, та їх повноваження.
86. Які правові засади здійснення використання об'єктів рослинного світу?
87. Які правові вимоги щодо загального використання рослинного світу?
88. Які правові вимоги щодо спеціального використання рослинного світу?
89. Яким чином здійснюється плата за спеціальне використання природних рослинних ресурсів?
90. Які правові засади використання природних рослинних ресурсів за умови додержання встановлених вимог?
91. Яким чином забезпечується регулювання поширення і чисельності окремих видів дикорослих рослин та відтворення природних рослинних ресурсів ?
92. Які правові вимоги щодо забезпечення охорони рослинного світу?
93. Які правові вимоги щодо збереження умов місцезростання об'єктів рослинного світу?
94. Які правові засади щодо охорони рослинного світу під час проведення екологічної експертизи та під час розробки і встановлення екологічних нормативів?
95. Які правові засади охорони рідкісних і таких, що перебувають під загрозою зникнення, видів рослин?
96. Яким чином здійснюється державний контроль у галузі охорони, використання та відтворення рослинного світу?
97. Яким чином здійснюється громадський контроль у галузі охорони, використання та відтворення рослинного світу?

98. Що є основними завданнями моніторингу, державного обліку і державного кадастру рослинного світу?
99. Які види відповідальності передбачені за порушення законодавства в галузі охорони, використання і відтворення рослинного світу?

Контроль-колоквіум № 2

1. Дайте визначення поняттю «Екологічна мережа».
2. Що розуміють під «кадастром територій та об'єктів природно-заповідного фонду»?
3. Дайте визначення поняттю «консервація земель».
4. Дайте визначення поняттю «природний регіон».
5. Дайте визначення поняттю «природний коридор».
6. Якими заходами забезпечуються сприятливі передумови для збільшення площі земель з природними ландшафтами?
7. У чому полягає основна мета Програми формування національної екологічної мережі?
8. Назвіть основні завдання Програми з питань охорони та відтворення земельних ресурсів.
9. Назвіть основні завдання Програми з питань охорони та відтворення водних ресурсів.
10. Назвіть основні завдання Програми з питань охорони, використання та відтворення ресурсів рослинного і тваринного світу.
11. Назвіть основні завдання Програми з питань збереження біологічного різноманіття.
12. Схарактеризуйте комплекс вітчизняних та міжнародних нормативно-правових актів, які складають правову основу формування екомережі.
13. Які структурні елементи утворюють екомережу? Дайте коротку характеристику кожному з них.

14. Назвіть складові структурних елементів екологічної мережі.
15. Які заходи передбачено Програмою для збільшення площі національної екологічної мережі?
16. Які заходи передбачено Програмою для виконання природоохоронних функцій національної екологічної мережі?
17. Які природні регіони є пріоритетними серед елементів національної екологічної мережі загальнодержавного значення?
18. Назвіть основні екологічні коридори національної екологічної мережі.
19. Які спільні транскордонні елементи національної екологічної мережі мають бути створені в межах Програми?
20. Які заходи варто здійснити для забезпечення нормативно-правового механізму реалізації Програми?
21. Які джерела фінансування мають забезпечити реалізацію Програми?
22. Яким чином здійснюється організаційне забезпечення реалізації Програми?
23. Яким чином має бути реалізовано положення про участь громадськості у формуванні екомережі?
24. Визначте, які завдання є головними для першого та другого етапів формування національної екологічної мережі?
25. У чому полягає завдання законодавства України про екомережу?
26. Що розуміють під «зведеною схемою формування екомережі»?
27. Дайте визначення поняттю «об'єкт екомережі».
28. Назвіть принципи, за якими здійснюється формування, збереження та використання екомережі.
29. Чи можуть бути включені до складу екомережі природно-антропогенні територіальні комплекси?
30. Яким чином змінюється статус чи категорія земельної ділянки, яку включено до складу екомережі?
31. Якими правами володіють власники і користувачі територій та об'єктів, включених до переліків територій та об'єктів екомережі?

32. Які правові засади здійснення управління у сфері формування, збереження та використання екомережі?
33. Назвіть повноваження Кабінету Міністрів України у сфері формування, збереження та використання екомережі.
34. Назвіть повноваження Міністерства екології та природних ресурсів України у сфері формування, збереження та використання екомережі.
35. Які повноваження надані місцевим органам виконавчої влади та органам місцевого самоврядування щодо формування, збереження та використання екомережі?
36. Які правові засади щодо послідовності заходів у процесі проектування екомережі?
37. Яке правове регулювання щодо періодичності внесення змін до Зведеної схеми формування екомережі України?
38. Які території входять до переліку ключових територій?
39. Які території входять до переліку буферних зон?
40. Які території входять до переліку сполучних територій?
41. Які території входять до переліку відновлюваних територій?
42. Яке правове регулювання щодо режиму охорони та використання буферних зон, сполучних і відновлюваних територій екомережі?
43. Які правові вимоги до державного моніторингу екомережі?
44. Які правові засади забезпечення доступу громадян до інформації з питань, що стосуються екомережі?
45. Яке правове регулювання щодо здійснення контролю за формуванням, збереженням та використанням екомережі?
46. Які правові засади щодо виконання міжнародних договорів з питань формування, збереження та використання екомережі, якщо вони не відповідають вітчизняному законодавству?
47. Дайте визначення поняття «регіональна схема екологічної мережі».
48. Які правові засади діяльності територіальних органів Мінекології у розробці місцевих схем екологічної мережі?

49. Назвіть правові вимоги щодо формування текстової частини схеми екологічної мережі.
50. Назвіть правові вимоги щодо інформації, яка має бути відображена у розділі «Загальна характеристика схеми екомережі».
51. Яке правове регулювання заходів для здійснення забезпечення функціонування, розвитку та невиснажливого використання екомережі?
52. Яке правове регулювання щодо включення до проекту схеми екомережі графічних матеріалів?
53. Яке правове регулювання щодо організації роботи з розроблення схем місцевої екомережі?
54. Якими критеріями потрібно керуватися при проектуванні екологічної мережі?
55. Яке правове регулювання флористичної та фауністичної особливостей території?
56. Яке правове регулювання щодо проведення геоботанічного обстеження території при розбудові екомережі?
57. Який статус надається ландшафтному принципу при плануванні екомережі?
58. Яке правове регулювання щодо послідовності аналізу просторової структури ландшафту при плануванні екомережі.
59. Які правові засади визначення площі ключової території?
60. Яким чином класифікують ключові території за значенням?
61. Які базові критерії потрібно враховувати при відборі ключових територій?
62. У чому проявляється особливість відбору ключових територій у різних природних зонах?
63. Назвіть правові засади створення та функціонування екологічних коридорів.
64. Назвіть правові засади створення та функціонування буферних зон.
65. Назвіть правові засади створення та функціонування відновлювальних територій у складі екомережі.
66. Назвіть правові засади діяльності Координаційної Ради.

ПРАКТИЧНА РОБОТА № 3

ПРАВО КОРИСТУВАННЯ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИМ ФОНДОМ УКРАЇНИ

Законодавством України природно-заповідний фонд охороняється як національне надбання, щодо якого встановлено особливий режим використання, відтворення і охорони, а також підвищена юридична відповідальність за його порушення.

Для правильних відповідей на запитання слід вивчити законодавство про природно-заповідний фонд України, його класифікацію і види використання, порядок надання його в користування та вилучення чи припинення, права і обов'язки природокористувачів, а також види відповідальності за його порушення.

Задача № 1. Громадські природоохоронні організації звернулися до адміністрації області з пропозицією про заснування на території області заповідника, заказника, національного природного парку, парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва та деяких інших заповідних територій.

Чи має право на це адміністрація області? Який порядок та умови їх організації та заснування?

Задача № 2. Директор інституту тваринництва організував колективне полювання на території біосферного заповідника та його буферній зоні, використовуючи нарізну зброю, стрільбу з-під фар у ночі, а також собак, що охороняють худобу інституту.

Визначте правовий режим біосферних заповідників та їх зон, а також юридичну відповідальність за його порушення. У чому полягають особливості діяльності біосферних заповідників?

Задача № 3. У зв'язку з нестачею пасовиськ для худоби кооперативного сільськогосподарського підприємства адміністрація області вилучила для цього 5 га сіножатей сусіднього заповідника. Адміністрація району, в свою чергу, дозволила громадянам випас худоби і сінокосіння на території заповідника та

його охоронній зоні, а також заготівлю лікарських рослин, ягід, плодів і деревини. Деякі громадяни почали з дозволу адміністрації району та області дачне будівництво, садівництво та городництво. Дирекція заповідника звернулася зі скаргою до прокурора на ці дії.

Обміркуйте законність дій адміністрації області і району та громадян щодо використання території заповідника і його охоронної зони.

Задача № 4. Директор Київського зоологічного парку звернувся до Державної податкової адміністрації у м. Києві з запитанням, чи можна передавати в оренду землі зоологічного парку та інших природно-заповідних територій і чи звільняються вони при цьому від сплати земельного податку. Скласти письмову відповідь на дані запитання.

Задача № 5. Суд вирішив стягти з гр. М. шкоду за незаконну рубку на території заповідника дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, на користь заповідника. Розмір шкоди обчислений за такою, що передбачає майнову відповідальність за рубку лісу першої групи. Крім того, за пошкодження мурашників і трав'яного покриву на нього було накладено штраф дирекцією заповідника. Заготовлену деревину гр. М. використав на будівництво свого будинку, а частину продав.

Чи законні рішення суду та дирекції заповідника? Які особливості обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд України?

Задача № 6. Кінологічний клуб придбав у власність розплідник для розведення службових собак, разом з собаками, що в них утримувалися. Під час перевірки в одному з вольєрів було виявлено виводок вовченят. Державний інспектор провів вилучення вовченят. Кінологічний клуб звернувся до суду з вимогою про повернення їх власності, вказуючи що вовчєнята належать їм на підставі договору купівлі-продажу розплідника.

Чи підлягає позов задоволенню?

Задача № 7. У мисливських угіддях, розташованих на землях держгоспу, внаслідок недбалого зберігання мінеральних добрив загинув дикий кабан з

виводком із п'яти поросят. Причина загибелі – отруєння добривами – підтверджена висновком ветеринарної експертизи, держгосп відмовився відшкодувати мисливському господарству вартість загиблих тварин, пояснюючи це тим, що протягом кількох років дикі кабани спричиняли чималу шкоду сільськогосподарським культурам, однак дирекція держгоспу не вимагала від мисливського господарства відшкодувати втрати від потрапили культур.

Як повинна бути вирішена справа? Чи можлива відповідальність за порушення правил охорони середовища існування диких тварин?

Задача № 8. Мешканці села Кам'яна Яруга С. І. Іщенко та Т. В. Бойко систематично здійснювали порубку чагарників у полезахисній лісосмузі. Чи має місце у даному випадку порушення природоохоронного законодавства? Яку відповідальність несуть винні особи?

Задача № 9. Мешканці смт Бабаї Н. А. Шило та П. К. Левченко систематично здійснювали заготівлю лісової підстилки та деревних соків у лісі свого містечка. Визначте правовий режим лісів населених пунктів. Чи має місце у даному випадку порушення природоохоронного законодавства? Яку відповідальність несуть винні особи?

Задача № 10. Директор Українського науково-дослідного інституту тваринництва вимагав від дирекції заповідника Асканія-Нова передати частину його території для використання з господарською метою. Не одержавши згоди, він дав розпорядження чабанам випасати худобу і проводити сінокосіння у степовій зоні заповідника. Для заготівлі сіна на території площею 800 га використовувалася господарська важка техніка. Внаслідок цього були пошкоджені степові ґрунти, винищені реліктові види рослин, зруйновані місця перебування диких тварин і гніздування птахів, частина з яких загинула під час сінокосіння і випасу худоби, руху сільгосптехніки.

Схарактеризуйте правовий режим заповідника. Обміркуйте розпорядження і дії директора та чабанів. З'ясуйте всі види відповідальності за це.

Задача № 11. Напередодні нового року гр. М. зрубав блакитну ялину в ботанічному саду, а гр. Н. – таку ж ялину на території національного природного

парку, за що вони були затримані робітниками міліції та оштрафовані. В той же час Державтоінспекцією був затриманий гр. С., який на особистому транспорті привіз на базар смереки, зрубані в заповіднику.

Визначте види відповідальності винних за ці дії, приділивши особливу увагу майновій відповідальності.

Задача № 12.

Суд вирішив стягти з гр. М. шкоду за незаконну рубку на території заповідника дерев та чагарників, занесених до Червоної книги України, на користь заповідника. Розмір шкоди обчислений за таксою, що передбачає майнову відповідальність за рубку лісу першої групи. Крім того, за пошкодження мурашників і трав'яного покриву на нього було накладено штраф дирекцією заповідника. Заготовлену деревину гр. М. використав на будівництво свого будинку, а частину продав.

Чи законні рішення суду та дирекції заповідника? Які особливості обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд України?

Задача № 13. Перевіркою дотримання вимог природоохоронного законодавства, проведеною Держекоінспекцією в Херсонській області, виявлено будівництво на території ботанічного саду «Каховський» готельно-розважального комплексу та спортивного майданчика з тенісними кортами та баскетбольним майданчиком. Зазначене будівництво здійснюється на замовлення Каховської райради ПП «Херсон-тур», яке уклало договір про спільну діяльність із адміністрацією саду. За умовами договору, адміністрація за погодженням із райрадою, дозволяє ПП здійснювати будівництво і надавати після його завершення туристичні послуги, а ПП відраховує на потреби парку до 15 % доходу щомісяця. Начальник Держекоінспекції звернувся до суду про визнання договору між ПП та адміністрацією саду недійсним через його невідповідність чинному законодавству, а також про зобов'язання ПП знести незаконно збудовані комплекс та спортивний майданчик. Вирішіть справу.

Задача № 14. Дирекція регіонального ландшафтного парку уклала договір із фермерським господарством «Промінь» про використання під сінокоси та розміщення пасіки 1,5 га заповідної зони та 3,1 га зони стаціонарної рекреації для випасання худоби за умови, що фермерське господарство забезпечуватиме продуктами харчування ресторани готелю та кемпінгу, розташовані в межах господарської зони, дасть можливість розмістити на належній йому на праві власності частині сільськогосподарських угідь наметовий табір та спортивний майданчик поблизу ставка загального користування для оздоровлення відпочиваючих. Чи відповідає укладений договір між дирекцією парку та фермерським господарством чинному законодавству? Які особливості правового режиму регіональних ландшафтних парків визначені чинним законодавством?

Задача № 15. У зв'язку зі створенням національного природного парку «Новопетрівський» та необхідністю розробки проекту організації його території, охорони, відтворення та рекреаційного використання його природних об'єктів і комплексів, створення системи охорони його території та об'єктів виникла потреба розмежувати функції щодо контролю за дотриманням режиму парку між органами Державної екологічної інспекції, Інспекції з контролю за використанням і охороною земель та службою охорони цього парку.

Відповідно до спільного наказу начальника Державної екологічної інспекції в області та начальника Держземінспекції в області контролюючі повноваження служби охорони парку повинні поширюватись виключно на забезпечення додержання правового режиму в заповідній зоні, зонах регульованої та стаціонарної рекреації. Працівники ж інспекцій у межах своєї компетенції здійснюватимуть контроль у межах господарської зони парку. Новостворена дирекція парку заперечила проти вказаного розподілу повноважень вважаючи, що територія парку в цілому є єдиним об'єктом охорони та правової регламентації, а тому на всю цю територію повинна поширюватись «юрисдикція» виключно служби охорони парку.

Надайте правову оцінку позиціям суб'єктам відносин. Назвіть особливості правового режиму національних природних парків. Який порядок організації та

які повноваження служби охорони національних природних парків передбачено чинним законодавством?

Задача № 16. Рішенням Збаразької міської ради Тернопільської області було вирішено створити на території району природний заповідник, для чого звернутись із відповідним клопотанням до обласної державної адміністрації та обласної ради. Прийнято також було рішення рекомендувати обласній раді потенційним інвестором процедури створення заповідника – підприємство з іноземними інвестиціями «П.», якому в обмін на фінансування робіт щодо створення заповідника передати даний об'єкт в оперативне управління терміном на 30 років. Прокурор району вніс протест на вказане рішення районної ради. Розглянувши протест, міська рада прийняла рішення відхилити його, внаслідок чого прокурор звернувся із позовом до суду про скасування даного рішення.

Надайте оцінку позиції прокурора району із посиланням на чинне законодавство. Який порядок створення природних заповідників передбачено чинним законодавством?

Задача № 17. Під час розгляду проекту організації рекреаційної зони міста обласного значення на засіданні виконкому міськради найбільшу дискусію викликали його положення щодо включення до складу вказаної зони частини території регіонального ландшафтного парку (зон регульованої та стаціонарної рекреації), території зоологічного парку місцевого значення, ботанічного саду загальнодержавного значення та лісопаркової частини зеленої зони навколо міста із розрахунку 10 га на кожні 1,5 тисячі осіб населення. З метою управління відповідною зоною та надання рекреаційних послуг створюється комунальне підприємство «Відпочинок». Начальник Держекоінспекції в області заперечував проти затвердження поданого проекту організації рекреаційної зони, мотивуючи тим, що в місті проживає майже 150 тис. осіб, а поширення рекреаційної діяльності на вищевказані території приведе до порушення їх режиму, відтворення та охорони. Крім того, проект не узгоджений із Державним управлінням охорони навколишнього природного середовища в області, також наявні скарги від окремих осіб щодо порушення їх прав на земельні ділянки, які

підпадають під режим рекреаційної зони. Не зважаючи на вказані заперечення, проект було затверджено рішенням виконкому міськради. Прокурор області опротестував рішення як незаконне. Надайте правову оцінку проекту з позицій його відповідності чинному законодавству.

Задача № 18. Фермер Величко подав до суду позов до адміністрації державного заповідника про відшкодування шкоди, заподіяної його господарству в результаті знищення дикими кабанамі врожаю картоплі на ділянці 43 га. Адміністрація заповідника відмовилася прийняти позовні вимоги, вказавши, що вона не може нести відповідальність за поведінку диких тварин у стані природної волі.

Проаналізуйте ситуацію, що склалася. Обґрунтуйте позиції кожної зі сторін у спорі. Яким має бути рішення суду? Чи змінилася б ситуація, якби шкода була заподіяна тваринами, котрі утримувалися в неволі, наприклад, у зоопарку?

Задача № 19. Для збереження мальовничих природних ландшафтів, пам'ятників природи і культури в поєднанні з організацією активного відпочинку населення, туризму, спортивного полювання та любительського рибальства один з проектних інститутів розробив проект організації природної території з особливим режимом охорони і використання. Проект передбачає вирішення двох завдань: збереження природного середовища й організацію активного відпочинку населення.

Визначте оптимальний для вирішення поставлених завдань вид території з особливим режимом охорони і використання та аргументуйте Ваш висновок.

Задача № 20. Районна Рада звернулася до Управління охорони навколишнього природного середовища області з проханням дати висновок з питання організації ландшафтного парку.

Відповідно до проекту Положення про цей парк, територія, що входить до його складу:

- а) створюється за рішенням районної Ради;
- б) знаходиться у комунальній власності;
- в) віднесена до територій природно-заповідного фонду місцевого значення;

г) розбита на функціональні зони (природоохоронну й рекреаційну) з різними режимами охорони і використання;

д) повністю вилучена з цивільного обігу, на ній заборонена будь-яка господарська діяльність.

Чи відповідають названі положення вимогам законодавства, що встановлює порядок створення і режим ландшафтних парків?

Задача № 21. Охороною міського дендрологічного парку був затриманий гр. Грицак, який викопав у розсаднику парку кілька дерев рідкісних порід. Грицак пояснив, що хотів пересадити їх на свою дачну ділянку, а придбати саджанці таких дерев легальним шляхом не зміг. Як слід кваліфікувати дії Грицака?

Задача № 22. У зв'язку зі створенням державного заказника (ландшафтного) було поставлено питання про викуп у фермера Кулакова частини земельної ділянки. Кулаков заперечував проти цього, оскільки:

а) за чинним законодавством оголошення території заказником допускається як з вилученням, так і без вилучення земельних ділянок у їх власників чи користувачів;

б) призначені до викупу угіддя здавна використовувалися і використовуються місцевими жителями винятково для сінокосіння та випасання худоби, що не суперечить завданням збереження ландшафту і підтримання екологічного балансу.

Чи справедливі наведені заперечення? Який порядок створення заказників за чинним законодавством? Чи можливий викуп земельної ділянки без згоди її власника?

Основна література:

67. Екологічне право України. Академічний курс : підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К. : ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2008. – 720 с.

68. Екологічне право України. Особлива частина : навч. посіб. / О. М. Шуміло, В. А. Зуєв, І. В. Бригадир та ін. – К. : Центр навчальної літератури, 2013 – 432с.
69. Збірник: Законодавство України про довкілля в двох томах. – Х. : Одиссей, 2006.

Допоміжна література:

1. Пейчев К. П. Екологічне право України : конспект лекцій / К. П. Пейчев – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2008. – 188 с.
2. Екологічне право України / В. К. Попов, А. П. Гетьман, С. В. Размєтаєв та ін.; за ред. В. К. Попов, А. П. Гетьман. – Х. : Право, 2001. – 480 с.
3. Програма перспективного розвитку заповідної справи в Україні (Заповідники): Затв. Верхов. Радою України 22.09.1994 р. // Голос України. – 1994. – 7 грудня.

Інформаційні ресурси:

1. Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: Інструкція: Затв. Міністерством природи 11.05.1994 р. / Інформаційний ресурс: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0112-94.
2. Про порядок встановлення лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення: Інструкція: Затв. Міністерством охорони навколишнього природного середовища України 11.05.1994 р. / Інформаційний ресурс: zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0117-08 -.
3. Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням про природо-заповідний фонд України: Затв. Постановою Кабінету Міністрів України від 03.04.1995 р. / Інформаційний ресурс: zakon.rada.gov.ua/laws/show/239-95-n .

4. Формування європейської та національної екомережі України / Інформаційний ресурс: <http://westudents.com.ua/glavy/11800-121-formuvannya-vropeysko-ta-natsionalno-ekomerej-ukrani.html>.
5. Збереження біорізноманіття в лісах. Гармонізація законодавства України та Європейського Союзу щодо природоохоронних територій / Інформаційний ресурс:
http://www.google.com.ua/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&ved=0CDEQFjAC&url=http%3A%2F%2Fsfmu.org.ua%2Ffiles%2FUkraine_Biodiversity_Final%2520report_2014_Protsenko.doc&ei=S-BcVKDpA6SV7Aal2ICwCA&usg=AFQjCNGbj9u0d6t9cADr23bdlS980cpCxA&b.
6. Екологічне право / Інформаційний ресурс:
<http://dvk.org.ua/library/yuridicheskaya-biblioteka/128-2010-05-10-10-08-54>.
Екологічне право / Інформаційний ресурс:
http://lib.uabs.edu.ua/library/Metod/K_dergrpravovih_disc/2002/356_ekolog.htm

Нормативно-правові акти України. Закони, Кодекси, Укази:

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища» (від 25.06.1991 р., № 264).
2. Закон України «Про природно-заповідний фонд України» (від 16.06.1992 р., № 2456).
3. Закон України «Про тваринний світ» (від 13.12.2001 р., № 2894).
4. Закон України «Про рослинний світ» (від 9.04.1999 р., № 591).
5. Закон України «Про Червону книгу України» (від 7.02.2002 р., № 3055).
6. Закон України «Про мисливське господарство та полювання» (від 22.02.2000 р., № 1478).
7. «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000 – 2015 роки» (від 21.09.2000 р., № 1989- III).

8. Закон України «Про екологічну мережу України» (від 24.06.2004 р., № 1864-IV).
9. Закон України «Про мораторій на проведення суцільних рубок на гірських схилах в ялицево-букових лісах Карпатського регіону» (від 10.02.2000 р., № 1436-III).
10. Постанова Верховної Ради України «Про рекомендації парламентських слухань щодо дотримання вимог природоохоронного законодавства в Україні» (рекомендації від 20.02.2003 р., № 565-IV).
11. Закон України «Про ратифікацію Протоколу про стале управління лісами до Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат» (від 16.10.2012 р., № 5432-VI).
12. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року» (21.12.2010 р., № 2818-VI).
13. Кодекс України про адміністративні правопорушення (від 7.12.1984 р., № 8073).
14. Лісовий Кодекс України (від 21 січня 1994 р., № 3852-XII).
15. Земельний кодекс України (від 25 жовтня 2001 р., № 2768-III).
16. Кримінальний Кодекс України (від 5.04.2001 р., № 2341).
17. Указ Президента України «Про невідкладні заходи щодо забезпечення додержання законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» (від 11.11.2004 р., № 1396/2004).
18. Указ Президента України «Про заходи щодо дальшого розвитку природно-заповідної справи в Україні» (від 23.05.2005 р., № 838/2005).

Постанови Кабінету Міністрів України:

19. «Про концепцію збереження біологічного різноманіття України» (від 12.05.1997 р., № 439).

20. «Про службу державної охорони природно-заповідного фонду України» (від 14.07.2000 р., № 1127).
21. «Про затвердження Положення про Зелену книгу України» (від 29.08.2002 р., № 1286).
22. «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» (від 21.04.1998 р., № 521).
23. «Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, занесеним до Червоної книги України» (від 1.06.1993 р., № 399).
24. «Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення» (від 25.08.2004 р., № 1094).
25. «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (від 17.09.1996 р., № 1147).
26. «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд України» (від 03.04.1995 р., № 239).
27. «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення» (від 10.08.1992 р., № 459).
28. «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням, охороною і відтворенням державного мисливського фонду, та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державним агентством лісових ресурсів» (від 23.01.2013 р., № 31).

29. «Про внесення змін до Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат» (від 13.04.2011 р., № 399).
30. «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» (від 27.07.1995 р., № 555).
31. «Про затвердження Державної цільової програми «Ліси України» на 2010 – 2015 роки» (Програма, Паспорт, Заходи від 16.09.2009 р., № 977).
32. «Про затвердження Положення про державну лісову охорону» (від 16.09.2009 р., № 976).
33. «Про затвердження такс для обчислення розміру відшкодування шкоди, заподіяної порушенням природоохоронного законодавства у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду України» (від 21.04.1998 р., № 521).
34. «Про розміри компенсації за добування (збирання) та шкоду, заподіяну видам тварин і рослин, занесеним до Червоної книги України» (від 1.06.1993 р., № 399).
35. «Про затвердження Порядку розроблення проектів землеустрою з організації та встановлення меж територій природно-заповідного фонду, іншого природоохоронного, оздоровчого, рекреаційного та історико-культурного призначення» (від 25.08.2004 р., № 1094).
36. «Про затвердження переліку видів діяльності, що належать до природоохоронних заходів» (від 17.09.1996 р., № 1147).
37. «Про такси для обчислення розміру шкоди, заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд України» (від 03.04.1995 р., № 239).
38. «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів і встановлення лімітів використання ресурсів загальнодержавного значення» (від 10.08.1992 р., № 459).
39. «Про затвердження критеріїв, за якими оцінюється ступінь ризику від провадження господарської діяльності, пов'язаної з використанням,

охороною і відтворенням державного мисливського фонду, та визначається періодичність здійснення планових заходів державного нагляду (контролю) Державним агентством лісових ресурсів» (від 23.01.2013 р., № 31).

40. «Про внесення змін до Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат» (від 13.04.2011 р., № 399).
41. «Про затвердження Санітарних правил в лісах України» (від 27.07.1995 р., № 555).
42. «Про затвердження Правил рубок головного користування в гірських лісах Карпат» (від 22.10.2008 р., № 929).
43. «Про затвердження такс для обчислення розміру шкоди, заподіяної лісу» (від 23.07.2008 р., № 665).
44. «Про затвердження Порядку ведення державного лісового кадастру та обліку лісів» (від 20.06.2007 р., № 848).
45. «Про затвердження Порядку поділу лісів на категорії та виділення особливо захисних лісових ділянок» (Порядок, Нормативи, від 16.05.2007 р., № 733).
46. «Про затвердження Правил поліпшення якісного складу лісів» (від 12.05.2007 р., № 724).
47. «Про затвердження Правил відтворення лісів» (від 01.03.2007 р., № 303).
48. «Про першочергові заходи щодо створення захисних лісових насаджень на неугіддях та в басейнах річок» (від 28.02.2001 р., № 189).
49. «Про затвердження Порядку справляння збору за спеціальне використання лісових ресурсів та користування земельними ділянками лісового фонду» (Порядок від 06.07.1998 р., № 1012).
50. «Про затвердження Порядку видачі спеціальних дозволів на використання лісових ресурсів» (від 23.05.2007 р., № 761).
51. «Про затвердження Порядку заготівлі другорядних лісових матеріалів і здійснення побічних лісових користувань у лісах України» (від 23 квітня 1996 р., № 449).

Розпорядження Кабінету Міністрів України:

- 52.** «Про затвердження Національного плану дій з охорони навколишнього природного середовища на 2011 – 2015 роки» (від 25.05.2011 р., № 577-р).
- 53.** «Про схвалення Концепції Загальнодержавної програми збереження біорізноманіття на 2005 – 2025 роки» (від 22.09.2004 р., № 675-р).
- 54.** «Про схвалення Концепції національної екологічної політики України на період до 2020 року» (від 17.10.2007 р., № 880-р).

Накази, інструкції, правила міністерств та державних комітетів:

- 55.** Наказ Мінекобезпеки України «Про затвердження Інструкції щодо застосування порядку встановлення лімітів використання диких тварин, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення» (від 26.05.1999 р., № 116).
- 56.** Наказ Міністерства охорони навколишнього природного середовища та ядерної безпеки України «Про затвердження Правил видачі дозволів на спеціальне використання диких тварин та інших об'єктів тваринного світу, віднесених до природних ресурсів загальнодержавного значення» (від 26.05.1999 р., № 115).
- 57.** Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» (від 12.03.1993 р., № 19).
- 58.** Наказ Мінприроди України «Про затвердження Інструкції про застосування порядку установа лімітів на використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» (від 24.01.2008 р., № 27).

59. Наказ Мінприроди України «Про затвердження Положень про Проекти організації територій установ природно-заповідного фонду України» (від 06.07.2005 р., № 245).
60. Наказ Держкомрибгоспу України «Про затвердження Правил любительського і спортивного рибальства та Інструкції про порядок обчислення та внесення платежів за спеціальне використання водних живих ресурсів при здійсненні любительського і спортивного рибальства» (від 15.02.1999 р., № 19). Зареєстровано в Мінюсті України 28.04.1999 р., № 269/3562.
61. Постанова Верховного Суду: «Про судову практику у справах про злочини та інші правопорушення проти довкілля» (від 10.12.2004 р., № Наказ Мінекобезпеки України «Про внесення змін та доповнень до Інструкцій щодо порядку використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, затверджених наказом Мінприроди України від 12 березня 1993 року № 19» (від 11.05.1994 р., № 43). Зареєстровано в Мінюсті України 24.05.1994 р., № 111/320.
62. Наказ Мінекобезпеки України «Про внесення змін та доповнень до Інструкцій щодо порядку використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення, затверджених наказом Мінприроди України від 12 березня 1993 року № 19» (від 11.05.1994 р., № 43). Зареєстровано в Мінюсті України 24.05.1994 р., № 111/320.
63. Методичні рекомендації щодо режиму збереження лісових екосистем на територіях природно-заповідного фонду України різних категорій. Затверджено спільним наказом Міністерства екології та природних ресурсів України та Державного комітету лісового господарства України від 24.12.2003 р., № 185/210-А.

- 64.** Інструкція Мінекобезпеки України «Про порядок видачі дозволів на спеціальне використання природних ресурсів у межах територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» (від 11.05.1994 № 43). Зареєстровано в Мінюсті України 24.05.1994 р., № 112/321.
- 65.** Наказ МОНПС «Про затвердження Інструкції про порядок видачі дозволів на добування (збирання) видів тварин і рослин, занесених до Червоної книги України, форм клопотання та бланків дозволів на таке добування» (від 01.02.1993 № 3). Зареєстровано в Мінюсті України 12.02.1993 р., № 4.
- 66.** Наказ МОНСЯБ «Про затвердження Інструкції про порядок спеціального використання водних живих ресурсів» (від 10.02.2000 р., № 34/13).
- 67.** Наказ Мінлісгоспу «Інструкція про порядок ведення державного лісового кадастру і первинного обліку лісів» (від 1.10.2010 р., № 298). Зареєстровано в Мінюсті України 16.12.2010 р., № 1267/18562.
- 68.** Наказ ДКЛГ України «Про затвердження Правил рубок головного користування» (від 23.12.2009 р., № 364).
- 69.** Наказ ДКЛГ України «Про затвердження правил пожежної безпеки в лісах України (від 27.12.2004 р., № 278). Зареєстровано в Мінюсті України 24.10.2005 р., № 328/10608.
- 70.** Правила охорони праці працівників лісового господарства та лісової промисловості (затверджені наказом Державного комітету України з нагляду за охороною праці №119 від 13.07.2005 р.)

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Екологічний факультет
Кафедра моніторингу довкілля та природокористування
Контрольне завдання до розділу 1
(107 балів)

Прізвище, ім'я, по батькові

№ зал. книжки _____

Дата контролю _____ Тривалість контролю _____

Частина 1 (20 б.)

Творчо-алгоритмічний рівень пізнання

1. Природна спадщина (за визначенням Конвенції про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини) – це

_____
_____
_____
_____
_____ (5 б.)

2. Яка головна мета Бернської конвенції?

_____
_____
_____
_____
_____ (5 б.)

3. Схарактеризуйте другий етап Плану заходів з реалізації Стратегії виконання Рамкової конвенції про охорону та сталий розвиток Карпат.

____ (5 б.)

4. Надайте визначення поняттю «ландшафт» для цілей Європейської ландшафтної Конвенції.

____ (5 б.)

Частина 2 (10 б.)

Репродуктивний рівень

Чи правильне твердження?

1.	День відкриття Стокгольмської конференції – 10 серпня 1972 року прийнято вважати Всесвітнім днем охорони довкілля.	ТАК НІ
2.	Керівним органом Рамсарської Конвенції є Конференція Договірних сторін.	ТАК НІ
3.	Виключаючи угоддя з Переліку, договірна сторона повинна створити додаткові природні резервати для захисту водоплавних птахів (Рамсарська Конвенція).	ТАК НІ
4.	Сфера дії Бернської конвенції чітко обмежена кордонами європейського континенту.	ТАК НІ
5.	Конвенція про охорону біологічного різноманіття є рамковою і залишає вибір засобів досягнення її цілей за учасниками, передбачаючи лише певні загальні засоби.	ТАК НІ
6.	Конвенція про охорону всесвітньої культурної і природної спадщини прийнята 16 листопада 1972 року у м. Салоніки.	ТАК НІ

7.	Інтродукція з моря означає ввезення в державу зразків будь-якого виду, що виловлені в морському середовищі, яке не знаходиться під юрисдикцією будь-якої держави (наприклад, Світовий океан).	ТАК НІ
8.	Мігруючі види тварин, що потребують істотної допомоги шляхом міжнародної кооперації, включені до Додатку I Боннської Конвенції.	ТАК НІ
9.	Водно-болотні угіддя можуть включати підземні карстові і печерні гідрологічні системи.	ТАК НІ
10.	Всеєвропейська стратегія біологічного і ландшафтного різноманіття визнана головним інструментом виконання Конвенції про біологічне різноманіття в Загальноєвропейському регіоні.	ТАК НІ

Частина 3 (13 б.)

Репродуктивний рівень пізнання

Оберіть правильну відповідь.

1.	Для визначення угідь, які можуть бути заявлені до спеціального Переліку водно-болотних угідь міжнародного значення, розроблені критерії, серед яких: а) типовість та унікальність екосистем для біогеографічного регіону; б) цінність угіддя для підтримання біологічного різноманіття регіону; в) існування ендемічних, рідкісних і зникаючих видів рослин і тварин, г) цінність угіддя для невиснажливого використання.	
2.	До першого додатку Конвенції про збереження мігруючих видів диких тварин (Бонн, 1979 р.) в Україні внесені: а) журавель; б) пелікан рожевий; в) дельфін; г) кажани.	
3.	До водно-болотних угідь за Рамсарською конвенцією відносять: а) марші; б) болота; в) торфовища; г) лимани; д) драговини.	

4.	Стратегічний план розвитку біорізноманіття 2011 – 2020 рр., включаючи цілі щодо біорізноманіття був прийнятий у межах: а) Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття; б) Конвенції про біологічне різноманіття); в) Конвенції про охорону Всесвітньої культурної і природної спадщини.	
5.	Європейська ландшафтна конвенція передбачає заходи загального характеру, а саме: а) визнавати ландшафти у законі як суттєвий компонент оточення людей, як основу їх ідентичності; б) встановлювати та впроваджувати ландшафтну політику, спрямовану на охорону, регулювання і планування ландшафту шляхом прийняття конкретних заходів; в) підвищення рівня обізнаності, освіти і виховання, г) ідентифікації ландшафтів та їх оцінки.	
6.	Вибір території водно-болотних угідь за Рамсарською конвенцією здійснюється за системою критеріїв визначених: а) Зеленою книгою України; б) постановою Кабінету Міністрів України від 28.08.2002 №1287; в) Європейського червоного переліку видів тварин і рослин, що перебувають під глобальною загрозою зникнення (1991).	

Частина 4 (12 б.)

Алгоритмічний рівень пізнання

Вставте пропущені слова (вислови, числа тощо) за логікою тексту.

1. Рамсарська конвенція створює правові межі _____ (1 сл.) дій і _____ (1 сл.) співпраці для охорони і раціонального використання _____ (3 сл.) і їх ресурсів. (5б.).

2. Мета Боннської конвенції – збереження _____ (2 сл.) державами ареалу, приділяючи особливу увагу мігруючим видам, статус збереження яких є _____ (1 сл.) (3 б.).
3. Європейська ландшафтна Конвенція має на меті сприяння _____, _____ та _____ ландшафтів, а також організації європейської співпраці з питань ландшафту (3 б.).
4. Головними завданнями _____ (1 сл.) конвенції є збереження дикої флори і фауни, особливо в транскордонних регіонах; підтримка популяцій дикої флори і фауни на необхідному рівні; проведення спеціальних заходів щодо видів, що занесені у переліки Конвенції; заборона навмисного добування тварин шляхом введення ліцензій, обмежень тощо.

Частина 5 (20 б.)

Репродуктивно-алгоритмічний рівень пізнання

Знайдіть відповідність показників з групи А показників чи показникам з групи Б.

	Група А		Група Б
А	Рамсарська конвенція	1.	Дельта р. Дніпра
Б	Поправки до Конвенції щодо збереження мігруючих видів диких тварин	2.	Середовища існування
В	Механізм охорони за Бернською конвенцією	3.	Паризький протокол, 1982 р.
Г	Конвенція про охорону біологічного різноманіття	4.	Видра річкова
Д	До водно-болотних угідь, які мають міжнародне значення як місця оселень	5.	Угода про збереження дрібних китоподібних Балтійського та Північного морів, 1994 рік

	водоплавних птахів в Україні віднесено		
Е	Конвенція про міжнародну торгівлю видами дикої фауни і флори, що перебувають під загрозою зникнення (CITES, Вашингтон, 1979 р.)	6.	5 червня 1992 р., м. Ріо-де-Жанейро (Бразилія)
Ж	Конвенція про охорону дикої флори і фауни та природних середовищ існування в Європі	7.	Шацькі озера
		8.	29 листопада 1994 р.
		9.	Території спеціального збереження
		10.	Угода про збереження китоподібних Чорного моря, Середземного моря та прилеглої акваторії Атлантичного океану, 2001 р.
		11.	Орел-могільник
		12.	Ріджинські поправки 1987 р.
		13.	Охорона видів
		14.	Орел-білохвіст
		15.	Угода про збереження афро-євразійських мігруючих водно-болотних птахів, 1999 рік
		16.	Картахенський протокол про біобезпеку, 2000 р.

	17.	Озеро Сасик
	18.	Сокіл-сапсан
	19.	Смарагдова мережа
	20.	Угода про збереження кажанів в Європі, 1994 р.

Відповіді

А	Б	В	Г	Д	Е	Ж

Частина 6 (32 б.)

Творчий рівень пізнання

Що буде, якщо... Викладіть свою точку зору щодо наведеного.

1. Які функції повинна виконувати екологічна мережа відповідно до положень Всеєвропейської стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття?

(8 б.)

2. Який правовий супровід необхідний згідно з вимогами Конвенції про міжнародну торгівлю видами дикої флори та фауни, що перебувають під загрозою зникнення, при купівлі юридичною особою (зоопарком) за кордоном ягуара?

(8 б.)

3. Які природоохоронні території України згідно з законодавством України найбільш відповідають Категорії VI МСОП: Охоронна територія зі сталим використанням природних ресурсів?

---

4. Які основні завдання містить Положення про біосферні резервати Севільської стратегії ? Яким чином реалізуються положення Севільської стратегії в Україні?

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Екологічний факультет
Кафедра моніторингу довкілля та природокористування
Контрольна залікова робота
(122 бала)

Прізвище, ім'я, по батькові

№ зал. Книжки

Дата контролю _____ Тривалість контролю _____

Частина 1 (34 б.)

Творчо-алгоритмічний рівень пізнання

1. Режим територій та об'єктів ПЗФ – це

_____ (8 б.)

2. Назвіть документи, які повинен мати при собі мисливець.

_____ (8 б.)

3. Поясніть ієрархію систем екологічної мережі на території України.

---

4. Назвіть підстави, які є основою для внесення певного виду до Червоної книги України.

---

5. Зведена схема формування екологічної мережі – це

Частина 2 (10 б.)

Репродуктивний рівень

Чи правильне твердження?

1.	Можливість притягнення до дисциплінарної відповідальності не передбачена і в поресурсових кодексах і законах	ТАК НІ
2.	Права власників об'єктів Червоної книги України не можуть бути обмежені задля охорони цих об'єктів.	ТАК НІ
3.	Рідкісні і такі, що перебувають під загрозою зникнення, види тваринного і рослинного світу, занесені до Червоної книги	ТАК НІ

	України, підлягають державному обліку.	
4.	КМУ забезпечує офіційне видання та розповсюдження Червоної книги України не рідше одного разу на 5 років.	ТАК НІ
5.	Об'єкти тваринного світу в Україні знаходяться під охороною держави незалежно від права власності на них.	ТАК НІ
6.	Цивільно-правова відповідальність за екологічні правопорушення полягає в обов'язку винної особи відшкодувати матеріальну та/або моральну шкоду, що була спричинена порушенням екологічного законодавства.	ТАК НІ
7.	Державний кадастр територій та об'єктів природно-заповідного фонду ведеться КМУ.	ТАК НІ
8.	Порядок моніторингу екомережі затверджується місцевими органами Міністерства екології та природних ресурсів України.	ТАК НІ
9.	Включення територій та об'єктів до переліку територій та об'єктів екомережі приводить до зміни форми власності і категорії земель.	ТАК НІ
10.	Регіональні ландшафтні парки організовуються, як правило, з вилученням земельних ділянок, водних та інших природних об'єктів у їх власників або користувачів.	ТАК НІ

Частина 3 (15 б.)

Репродуктивний рівень пізнання

Оберіть правильну відповідь.

1.	Об'єкти, занесені до Червоної книги, можуть перебувати в: а) державній, б) комунальній, в) приватній власності.	
2.	Порядок ведення Червоної книги України визначається: а) Президентом України, б) Верховною Радою України, в) КМУ, г) центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища.	

3.	Порядок ведення Зеленої книги України визначається: а) Президентом України, б) Верховною Радою України, в) КМУ, г) центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища.	
4.	Спеціальне використання (добування, збирання) об'єктів Червоної книги України здійснюється у виняткових випадках лише з науковою і селекційною метою, в тому числі для розмноження, розселення і розведення у штучно створених умовах, а також для відтворення популяцій за дозволом, порядок видачі якого встановлюється: а) Президентом України, б) Верховною Радою України, в) КМУ, г) центральним органом виконавчої влади в галузі охорони навколишнього природного середовища.	
5.	Права власників і користувачів об'єктів екомережі: а) звертатися до органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування з пропозиціями щодо надання фінансової підтримки, направленої на збереження ландшафтного та біорізноманіття; б) брати участь в обговоренні та внесенні пропозицій до проектів відповідних програм розвитку екомережі; в) готувати та подавати в установленому порядку пропозиції щодо надання статусу об'єкта природно-заповідного фонду; г) отримувати інформацію щодо екологічного стану території чи об'єкта, включеного до екомережі; д) брати участь у міжнародному співробітництві з питань формування, збереження та використання екомережі.	
6.	Структурні складові об'єктів екомережі: а) об'єкти ПЗФ; б) землі лісового фонду; в) полезахисні лісосмуги; г) землі оздоровчого призначення.	

Частина 4 (21 б.)

Алгоритмічний рівень пізнання

Вставте пропущені слова (вислови, числа тощо) за логікою тексту.

1. Регіональні ландшафтні парки і заповідні урочища є категоріями ПЗФ _____ (2 сл.) (2 б.)
2. Законодавством України для кожної категорії територій та об'єктів ПЗФ встановлено _____ (2 сл.) режим (2 б.)
3. Статус земель, які зайняті під територіями та об'єктами ПЗФ, визначається Законом _____ та _____ Кодексом України (5 сл.) (5 б.)
4. За загальним правилом, встановленим статтею 45 ЗКУ, землі природно-заповідного фонду можуть перебувати у державній, _____ (1 сл.), _____ (1 сл.) та _____ (1 сл.) власності. (3 б.)
5. Управління територіями та об'єктами природно-заповідного фонду, для яких не створюються _____ (1 сл.) адміністрації, здійснюється підприємствами, установами та _____ (1 сл.) у віданні яких перебувають ці території та об'єкти. (2 б.)
6. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду визначається відповідно до Закону «Про природно-заповідний фонд» з урахуванням їх _____ (1 сл.) та _____ (2 сл.). (3 б.)
7. Форма подання відомостей в офіційному виданні Червоної книги України визначається _____ (2 сл.) з питань Червоної книги України. (2 б.)
8. Для забезпечення координації діяльності центральних і місцевих органів виконавчої влади, спрямованої на виконання Загальнодержавної програми формування національної екомережі України на 2000–2015 роки утворено _____ (2 сл.). (2 б.)

Частина 5 (10 б.)

Репродуктивно-алгоритмічний рівень пізнання

А Клопотання	1.	Президент України
Б Рішення про створення природних заповідників	2.	Характеристики територій та об'єктів, що входять до складу природно-заповідного фонду
В Державний кадастр територій та об'єктів ПЗФ	3.	Додержання вимог міжнародних договорів
Г Права служби державної охорони ПЗФ України	4.	Система необхідних і достовірних відомостей
	5.	Обґрунтування необхідності створення об'єкту ПЗФ
	6.	Містить відомості про правовий статус
	7.	Вимагати пояснень
	8.	Характеристику природоохоронної, наукової, естетичної цінності об'єкту ПЗФ
	9.	Перевіряти посвідчення на право перебування
	10.	Скласти протоколи про порушення вимог

Частина 6 (32 б.)

Творчий рівень пізнання

Що буде, якщо... Викладіть свою точку зору щодо наведеного.

1. Чи може територія під водно-болотними угіддями бути включена у склад відновлювальної території?

